

Uchwała nr 138/2020
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 20 kwietnia 2020 r.

w sprawie sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki w 2019 r.

Po rozpatrzeniu, na wniosek Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 marca 2020 r. (pismo DN.WN.705.1.2020.2.RM) Sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki w 2019 r. wraz ze Sprawozdaniem z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki w 2019 r., Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, stosownie do art. 330 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85) **pozytywnie opiniuje przedłożony dokument.**

Podobnie jak w opiniach z lat ubiegłych, RGNiSW podkreśla, że Narodowe Centrum Nauki (dalej NCN lub Centrum):

- jest najważniejszą polską agencją wspierającą działalność naukową w zakresie nauk podstawowych,
- rozwija działalność, dostosowując swą ofertę do aktualnych kierunków i trendów w nauce,
- ukształtowało system grantowego finansowania badań naukowych zgodnie z międzynarodowymi standardami,
- wspiera współpracę międzynarodową.

Rada zgłasza następujące uwagi i postulaty wynikające z analizy *Sprawozdania NCN za rok 2019* i *Sprawozdania z ewaluacji działalności NCN w 2019 roku*:

1. Przedłożone do zaopiniowania sprawozdania umożliwiają wielokryterialną analizę działalności Centrum w roku sprawozdawczym.
2. Godne podkreślenia jest wykorzystanie 99,8% środków dotacji celowej z Budżetu Państwa na ustawowe zadania Centrum polegające głównie na finansowaniu projektów badawczych. Oznacza to, że z dotacji celowej na *Finansowanie i współfinansowanie projektów badawczych* w kwocie 1 226 122 tys. zł wykorzystano 1 223 730 tys. zł.
3. Dane sprawozdawcze wskazują, że dotacja celowa na 2019 rok utrzymała się na tym samym poziomie co w 2018 r. Oznacza to stagnację w porównaniu z latami 2016-2018, w których ta dotacja systematycznie rosła. Biorąc pod uwagę korzystne trendy makroekonomiczne, a także wzrost wydatków z Budżetu Państwa w tych latach na inne cele, stagnacja finansowania projektów badawczych NCN na relatywnie niskim poziomie stanowi istotne ograniczenie postępu naukowego w Polsce i grozi powiększeniem dystansu do badań zagranicznych.
4. Treści *Sprawozdania z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki w roku 2019* pozwalają zaakcentować niedostatek środków finansowych na rozwiązania innowacyjne, ale ryzykowne. W konsekwencji krajowy system grantowy finansowania nauki wspiera przede wszystkim prace kontynuacyjne, a nie przełomowe.
5. Rada ponownie postuluje rozszerzenie finansowania przez NCN projektów dotyczących badań koncepcyjnych z obszaru nauk technicznych i medycznych. Przesłanką do tego jest m.in. nieobjęty finansowaniem ani z NCN ani z NCBiR obszar badań pomiędzy badaniami podstawowymi a stosowanymi.

6. W sytuacji stagnacji budżetu Centrum, a jednocześnie rosnącej liczby aplikacji o finansowanie projektów, NCN przyjęło rozwiązanie polegające na obniżeniu udziału kosztów pośrednich z 40% do 20% w celu zwiększenia liczby wniosków przyjętych do realizacji. W dłuższym horyzoncie wystąpi efekt skali, co może doprowadzić do znacznego obniżenia efektywności prowadzonych w Polsce badań podstawowych. Dlatego w opinii Rady, niezbędne jest zwiększenie środków z Budżetu Państwa na finansowanie NCN, co może pozwolić na powrót do wcześniejszych rozwiązań w zakresie poziomu kosztów pośrednich.
7. Rada z niepokojem stwierdza kontynuację tendencji spadkowej współczynnika sukcesu, który w niektórych konkursach osiąga jedynie poziom 15%. Tak niski wskaźnik może być przesłanką do ograniczenia zainteresowania kadry badawczej aplikowaniem o granty, szczególnie w sytuacji braku doświadczeń we wcześniejszej współpracy z NCN w tym zakresie. Może być także wynikiem składania dużej liczby wniosków o niskiej jakości. W obu wariantach wymaga to pogłębionych analiz i weryfikacji metodyki pomiaru współczynnika sukcesu. Warto także uwzględnić aspekt związany z niewykorzystaniem potencjału posiadanej aparatury badawczej i jej dekapitalizacji.
8. Średni kosztorys wniosków zakwalifikowanych do finansowania w konkursach NCN, rozstrzygniętych w latach 2011-2019 (z wyłączeniem konkursu MINIATURA i TANGO) zwiększał się systematycznie, a w latach 2017-2019 gwałtownie przyspieszył. Jednocześnie w 2017 r. nastąpiło, trudne do zrozumienia, odwrócenie stosunku kosztów wnioskowanych do przyznanych. Od tego roku średnia kwota przyznana jest większa od kwoty wnioskowanej (rys. 4.3, str. 28 sprawozdania z ewaluacji). Warto przypomnieć, że w uchwale na temat Sprawozdania NCN z 2018 roku RGNiSW zwracała uwagę na potrzebę negocjowania kosztów z wnioskodawcami. W bieżącym roku część ekspertów w raporcie z ewaluacji podnosi kwestię braku możliwości negocjacji wysokości budżetu projektu, zwłaszcza w sytuacji gdy projekt jest merytorycznie wybitny, ale ma zawyżony budżet. W związku z tym Rada ponownie postuluje wprowadzenie możliwości negocjacji budżetu projektu w przypadku jego bardzo dobrej oceny.
9. Dla oceny procesów selekcji wniosków składanych do Centrum wskazana byłaby informacja o rozkładzie wartości projektów w perspektywie kilku lat. W szczególności chodzi o odpowiedź na pytanie co się dzieje z projektami o małej wartości? Jak kształtuje się ich udział w badanym okresie? Rada postuluje systematyczne prowadzenie takich analiz.
10. Rada pozytywnie ocenia rosnące umiędzynarodowienie działalności NCN, w tym pozyskiwanie środków na badania ze źródeł międzynarodowych, np. w ramach programów UE, Funduszy Norweskich i Europejskiego Obszaru Badawczego. Jednocześnie stwierdza niewielki udział środków Unii Europejskiej w budżecie NCN. Rada pozytywnie przyjmuje inicjatywy dotyczące Science Europe (w grupach roboczych: *Horizon Europe*, *Network for Cross-Border Collaboration*, *Open Access*, *Open Data*), Global Research Council, CoAlition S oraz DORA (San Francisco Declaration on Research Assessment). Warto tu także docenić dużą aktywność przedstawicieli Centrum poprzez udziały w konferencjach, posiedzeniach i spotkaniach zarówno zagranicznych jak i krajowych oraz działalność networkingową, co niewątpliwie sprzyja dalszemu umiędzynarodowieniu działalności NCN i skutkowało podpisaniem m.in. powyższych dodatkowych porozumień z partnerami międzynarodowymi.
11. Pozytywnie oceniając umiędzynarodowienie paneli ekspertów Rada postuluje jednak by przyjąć kryteria dla wyboru projektów kierowanych do recenzentów zagranicznych

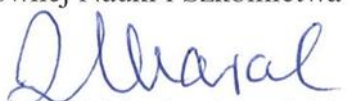
z obszaru nauk humanistycznych. Jednocześnie Rada postuluje modyfikowanie sposobu oceny projektów z nauk humanistycznych uwzględniając ich zróżnicowanie w ramach subdyscyplin, które zajmują się historią, kulturą i literaturą narodową.

12. Rada pozytywnie ocenia zawarcie umowy na pierwsze Centra Doskonałości Naukowej *Dioscuri*, a także ogłoszenie konkursu na wsparcie kształcenia doktorantów w szkołach doktorskich (PRELUDIUM BIS).
13. Rada pozytywnie ocenia współpracę NCN w okresie sprawozdawczym z innymi krajowymi agencjami grantowymi NAWA i NCBiR.
14. Rada z rozczarowaniem stwierdza, że *Sprawozdanie* nie zawiera opisu działań Centrum w sprawie postulatu podziału grupy Nauk Ścisłych i Technicznych (ST) na dwie grupy Nauki Ścisłe i Nauki Techniczne. Uchwała RG dotycząca *Sprawozdania NCN z 2018 r.* sformułowała ten postulat i obecnie Rada go ponawia.
15. Rada bardzo dobrze ocenia strukturę i treści sprawozdania z przeprowadzonych procedur ewaluacyjnych. Jednak ponawia postulat poszerzenia grona respondentów i uwzględnienia oprócz opinii ekspertów oceniających nadsyłane projekty i raporty końcowe także opinii kierowników projektów przyjętych do realizacji oraz opinii kierowników złożonych projektów, które nie uzyskały finansowania, mimo wysokiej oceny recenzentów.
16. W związku z odniesieniem się w *Sprawozdaniu z ewaluacji działalności NCN w roku 2019* do dotychczasowych działań Centrum stymulujących środowisko naukowe do aplikowania w międzynarodowym systemie grantowym, Rada postuluje zweryfikowanie dotychczasowych działań w tym obszarze. W związku z niskim wykonaniem planu pozyskania środków spoza budżetu państwa na finansowanie badań naukowych (plan ok. 5.000 tys. zł, wykonanie 1.900 tys. zł, w tym tylko 130 tys. zł od podmiotów krajowych), biorąc także pod uwagę ryzyko ograniczenia finansowania budżetowego w kolejnym roku budżetowym a i jednocześnie ujawnianie przykładów realizacji badań mających duży potencjał wdrożeniowy, a nawet komercyjny (np. problematyka zwalczania COVID-19), Rada postuluje zintensyfikowanie działań crowdfundingowych.
17. W świetle informacji o działalności Rady NCN RGNiSW bardzo dobrze ocenia jej aktywność, która w wymiarze formalnym wyraża się przyjmowaniem przeciętnie 13 uchwał na jednym posiedzeniu, których w okresie sprawozdawczym odbyto 11.

Większość propozycji dotyczących treści sprawozdania (w tym postulaty zgłaszane już w ubiegłych latach, m.in. prezentowanie wartości sprawozdawczych w przekroju kilku lat) lub podjęcia proponowanych działań wymaga odpowiednich zmian regulacyjnych. Jednak Rada zdecydowanie opowiada się za nimi, m.in. w interesie podniesienia informacyjności sprawozdania.

Uchwałę otrzymuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Zbigniew Marciniak